

ศักยภาพ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

จากการศึกษาถึงคุณค่า และเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไถยวนบ้านยางหลวงในบทที่ผ่านมาที่ลงไปลงลึกไปในรายละเอียดของโครงสร้างทางด้านต่างๆ ภายในชุมชน ประกอบกับข้อมูลบางส่วนที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสำรวจภายในพื้นที่ชุมชนทำให้ทราบถึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนและบริเวณโดยรอบ ตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนว่าเป็นเช่นไร โดยมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เข้ามาส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนไปจนถึงระดับเมืองแม่แจ่มและเมืองเชียงใหม่ ที่มีความเชื่อมโยงกันทุกภาคส่วน ดังนั้นในการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะมาถึงอย่างรวดเร็วจึงควรที่จะต้องทำการศึกษาถึงศักยภาพ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และพัฒนาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

7.1 ศักยภาพภายในพื้นที่ชุมชนและบริเวณโดยรอบ

บริเวณพื้นที่ชุมชนเป็นชุมชนที่มีรูปแบบและเอกลักษณ์เฉพาะทางการตั้งถิ่นฐานเอก เช่นชุมชนชาวไถยวนในอดีตได้อย่างชัดเจน ด้วยรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานบนที่ราบระหว่างหุบเขา ภายใต้คติความเชื่อที่มีต่อสภาพแวดล้อมของสังคมเกษตรกรรมส่งผลให้ระบบกิจกรรมการใช้พื้นที่ของคนมีความสัมพันธ์กันกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจนเอื้ออำนวยให้เกิดเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่งดงาม ประกอบกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอแม่แจ่มที่ส่งเสริมให้เมืองแม่แจ่มเป็นเมืองท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม ทัศนกรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามศักยภาพที่มีอยู่ภายในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนและเมืองแม่แจ่มอย่างเป็นระบบ โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

7.1.1 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับเมืองและพื้นที่โดยรอบ

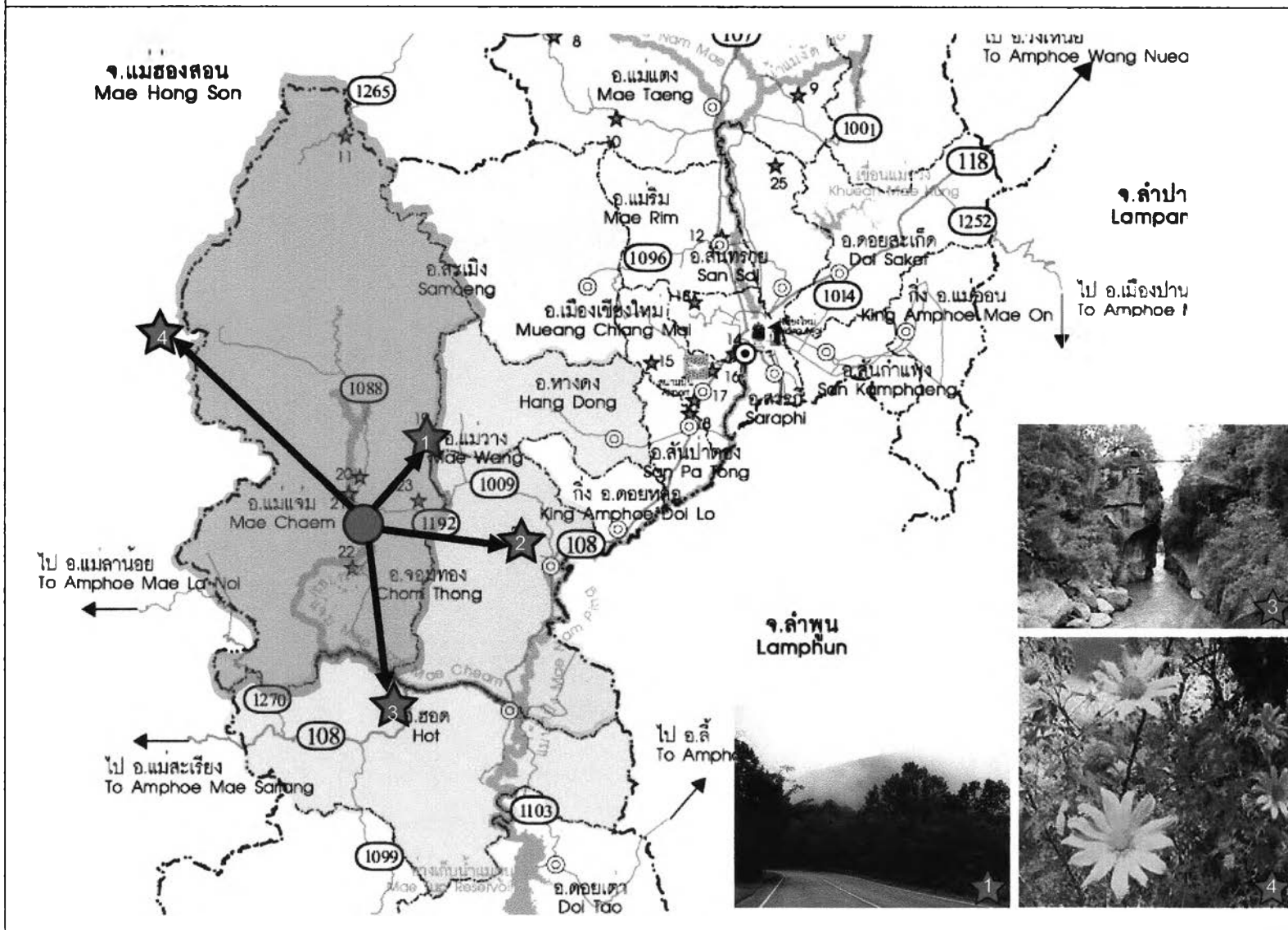
ชุมชนชาวไถยวนบ้านยางหลวงตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาภายในดินแดนของเมืองแม่แจ่มซึ่งจัดได้ว่าเป็นอำเภอที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่ในอันดับต้นๆ ของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่โดยรอบประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สำคัญๆ เช่น อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอแม่แจ่มประมาณ 22 กิโลเมตร ตามเส้นทางทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1192 (แม่แจ่ม-ดอยอินทนนท์) นับเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเที่ยวอยู่เป็นประจำตลอดปี และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในอุทยานฯอีกหลายแห่งด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ทางอุทยานฯได้มีการจัดที่พักเอาไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ส่วน

บริเวณพื้นที่ทางด้านทิศใต้ของเมืองแม่แจ่มก็จะเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติออบหลวง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งคือมีธรรมชาติที่สร้างสรรค์ ทั้งความสวยงาม และความน่ากลัวไว้ในจุดเดียวกัน กล่าวคือ เบื้องล่างเป็นแม่น้ำสลักหิน ที่ไหลคดเคี้ยวผ่านช่องเขาขาด ตรงบริเวณช่องเขานี้มีลักษณะเป็นหน้าผาที่สูงชัน และแคบมากบีบทางน้ำไหล ดังนั้นแม่น้ำตรงนี้จึงเชี่ยวจัด เสียงน้ำกระทบหน้าผาดังสนั่นแตรรอบ ๆ บริเวณชายน้ำด้านเหนือตรงมาไปด้วยหมู่น้ำน้อยใหญ่ รัมนอนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นภายในบริเวณอุทยานฯ ยังมีการชูดค้นพบแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ด้วยเช่นกัน นอกจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั่วไปโดยรอบพื้นที่เมืองแม่แจ่มแล้ว ถัดไปทางด้านทิศตะวันตกของเมืองแม่แจ่มยังมีเส้นทางที่สามารถเชื่อมไปยังทุ่งดอกบัวตองคอยแม่อุคคอกที่ตั้งอยู่ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วยระยะทางที่ไม่ไกลมากนัก จากแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมาโดยรวมนี้จะเห็นได้ว่าเมืองแม่แจ่มเป็นหนึ่งในระบบที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบด้วยศักยภาพทางศิลปวัฒนธรรม ทัศนกรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่รอคอยให้ทุกคนได้ผ่านเยือนดินแดนแห่งนี้เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่งดงามของคนเมืองแจ่ม

7.1.2 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับชุมชนกับพื้นที่โดยรอบ

นอกเหนือจากการเลือกซื้อผ้าขึ้นตีนจกในเมืองแม่แจ่มจากหมู่บ้าน ทัศนกรรมทอผ้าขึ้นตีนจกของชุมชนและชุมชนโดยรอบแล้ว ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางด้านธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมอีกมากมายที่เชื่อมโยงอยู่โดยรอบพื้นที่ชุมชน เช่น ภาพจิตรกรรมวัดป่าแดด โบสถ์กลางน้ำที่วัดพุทธเอ็น และศิขณภูมิ ที่จำลองมาจากภูเขาศิขณภูมิประเทศอินเดีย ตั้งอยู่ในวิหารวัดยางหลวง สร้างโดยฝีมือช่างเชียงแสน ที่นับว่าเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญยิ่งแก่ผู้คนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนบ้านยางหลวง โดยสถานที่ที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นเป็นสถานที่ที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยรถจักรยานเพราะมีระยะทางไม่ไกลเท่าใดนักจากตัวชุมชน และจากการแจกแบบสอบถามเพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพภายในพื้นที่ของชุมชนที่สามารถจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงภายในท้องถิ่นพบว่าร้อยละ 89.65 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด มีความมั่นใจว่าชุมชนของตนยังมีความสามารถในการพัฒนาได้อีกมาก และบางกลุ่มที่ไม่แน่ใจต่อศักยภาพพื้นที่ภายในชุมชนของตนเองพบเพียงร้อยละ 10.35 ดังนั้นในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนชาวไตยวนบ้านยางหลวงแห่งนี้ยังสามารถที่จะพัฒนาพื้นที่โดยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ที่เหมาะสมต่อไปในอนาคตได้ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

แผนที่ 7.1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่โดยรอบเมืองแม่แจ่ม



การอนุรักษ์ชุมชนชาวไทยวน
บ้านปางหลวง จังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์ :

- ★ 1 อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
- ★ 2 น้ำตกแม่ยะ
- ★ 3 อุทยานแห่งชาติออบหลวง
- ★ 4 พุ่มดอกบัวตอง อ.ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน



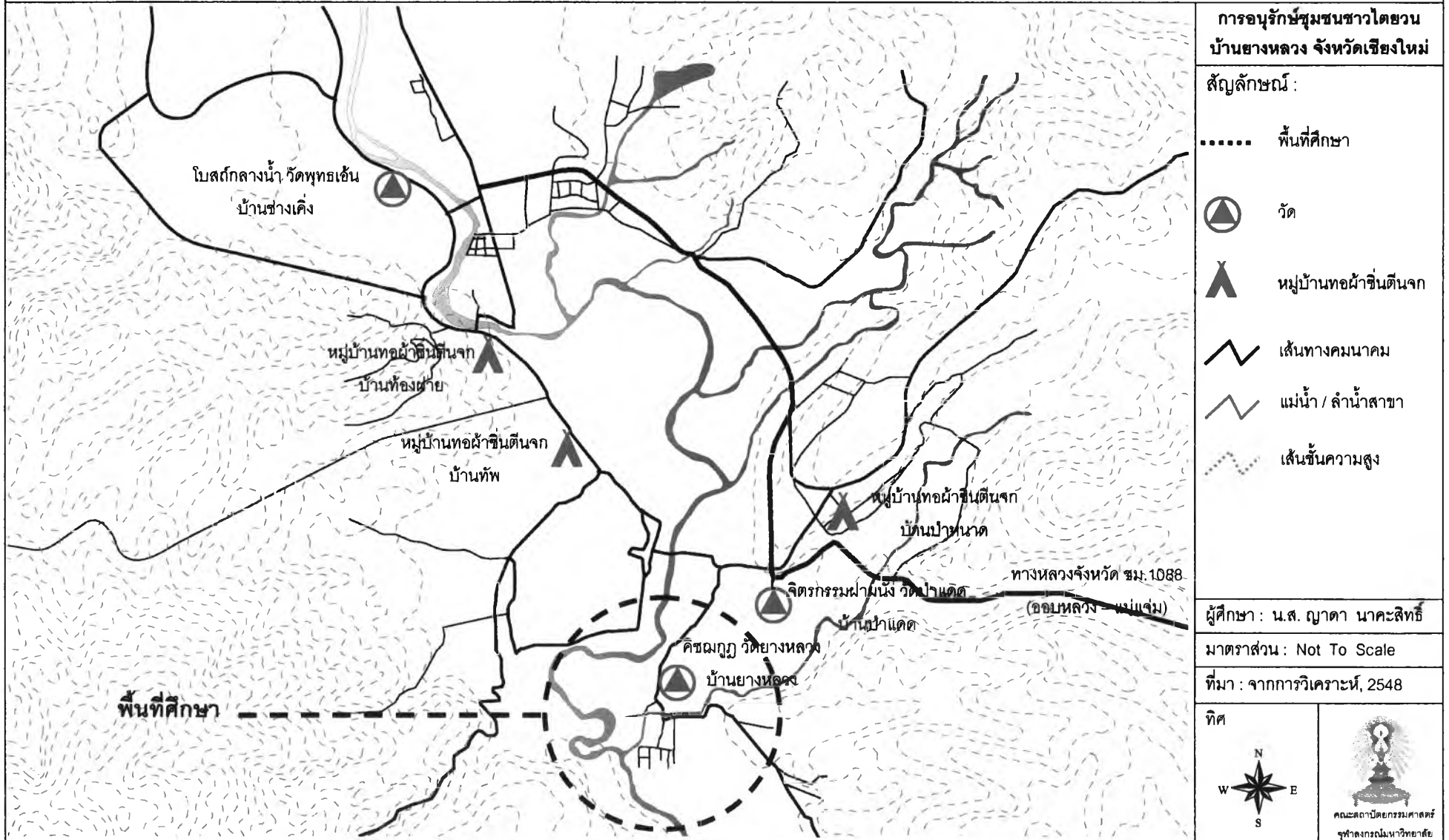
ผู้ศึกษา : น.ส. ญาดา นาคะสิทธิ์

มาตราส่วน : Not To Scale

ที่มา : จากทวารวิเคราะห์, 2548

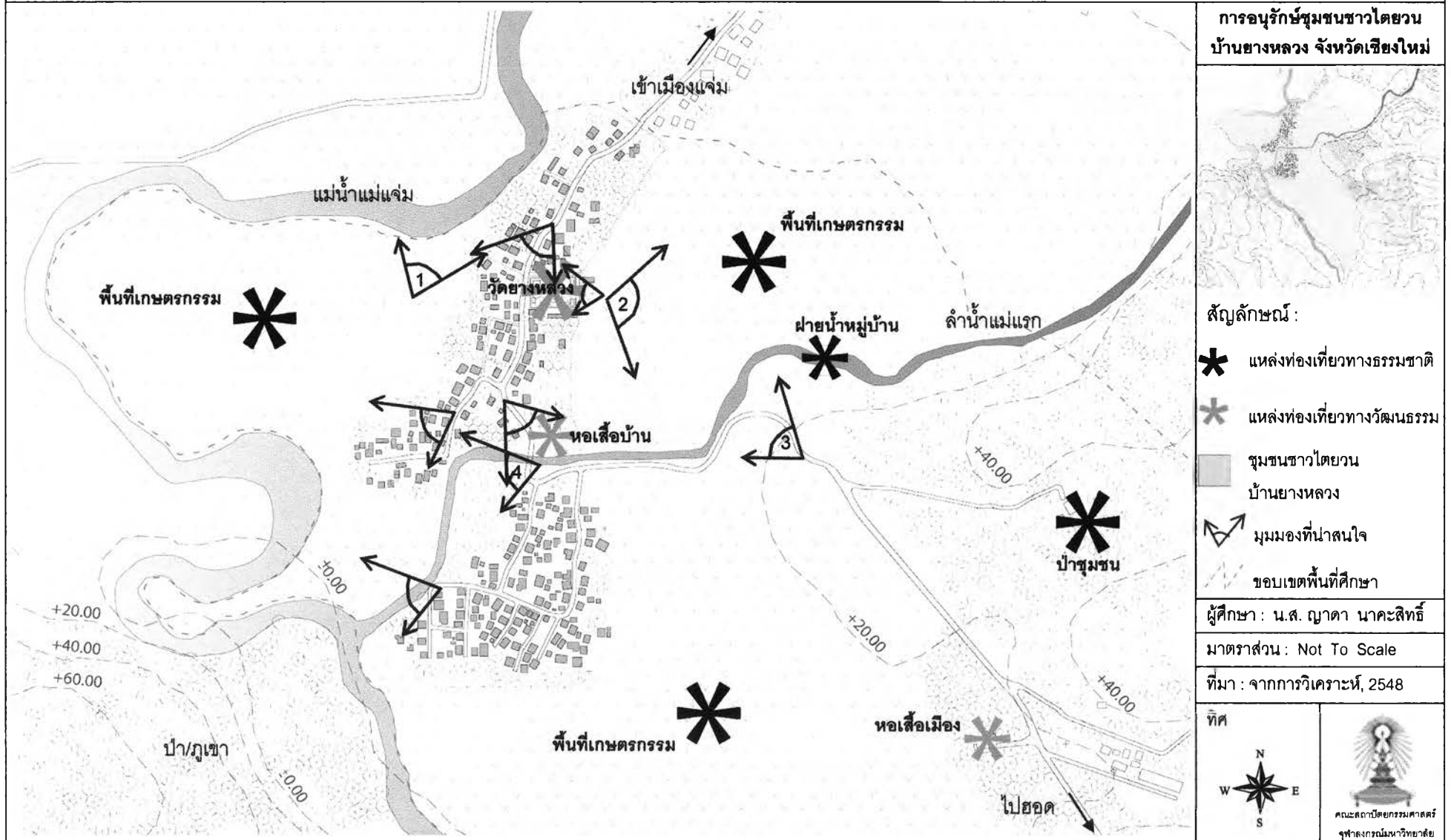


แผนที่ 7.2 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชนและบริเวณโดยรอบ



การอนุรักษ์ชุมชนชาวไตยวน บ้านยางหลวง จังหวัดเชียงใหม่	
สัญลักษณ์ :	
.....	พื้นที่ศึกษา
⊙	วัด
▲	หมู่บ้านทอผ้าขึ้นตีนจก
⚡	เส้นทางคมนาคม
~	แม่น้ำ / ลำน้ำสาขา
⋯	เส้นชั้นความสูง
ผู้ศึกษา : น.ส. ญาดา นาคะสิทธิ์	
มาตราส่วน : Not To Scale	
ที่มา : จากการวิเคราะห์, 2548	
ทิศ	

แผนที่ 7.3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวและมุมมองที่น่าสนใจภายในชุมชน



การอนุรักษ์ชุมชนชาวไตยวน
บ้านยางหลวง จังหวัดเชียงใหม่



สัญลักษณ์ :

- ★ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- ✱ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- ชุมชนชาวไตยวน
- บ้านยางหลวง
- △ มุมมองที่น่าสนใจ
- ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ผู้ศึกษา : น.ส. ญาดา นาคะสิทธิ์

มาตราส่วน : Not To Scale

ที่มา : จากการวิเคราะห์, 2548

ทิศ

คณะศึกษาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



รูปที่ 7.1 ตัวอย่างมุมมองที่น่าสนใจต่างๆ ภายในพื้นที่ชุมชนที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ตารางที่ 7.1 ตารางวิเคราะห์ศักยภาพที่มีอยู่ภายในพื้นที่ชุมชน

ประเด็นสรุป	สภาพโดยรวมและพื้นที่โดยรอบ
1 จุดเด่น	- เป็นชุมชนที่มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินวิถีชีวิตที่ยังคงเอกลักษณ์ของชาวไถยวนได้อย่างชัดเจน มีวัด และสถาปัตยกรรมเก่าแก่ทั้งในพื้นที่และบริเวณโดยรอบชุมชนอยู่หลายแห่งที่ยังคงสภาพที่สมบูรณ์ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบริเวณชุมชนยังเป็นตัวกำหนดการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนทำให้อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ตลอดจนวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาลจนถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบของงานประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศาสนาและความเชื่อ และยังคงถือปฏิบัติเฉกเช่นชาวไถยวนในอดีตได้อย่างครบถ้วน
2 จุดด้อย	- ขาดการจัดการในเรื่องของรูปแบบการใช้ที่ดินที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางกายภาพภายในชุมชน และชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ชุมชน สังเกตได้จากสภาพอาคารบ้านเรือนบางหลังมีสภาพที่ทรุดโทรมขาดการดูแลรักษาจนเรือนพื้นดินบางหลังต้องรื้อถอนไป บางหลังที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมก็ถูกปล่อยร้างไม่มีผู้อยู่อาศัย ประกอบกับชาวบ้านส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมทางการเงิน ตลอดจนการก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสูญเสียรูปแบบและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมภายในชุมชน โดยเฉพาะเรือนพื้นดินที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของสังคมเกษตรกรรมชาวไถยวนได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันกลับเหลือเพียงไม่กี่หลังเท่านั้นภายในชุมชน
3 อุปสรรค	- การที่มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นภายในหมู่บ้านทำให้ต้องมีการขยายที่ทำกินทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาไม่กี่ปี ส่งผลกระทบให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันขึ้นภายในบริเวณพื้นที่ทำนุหมู่บ้าน สร้างความเสียหายให้กับคนในชุมชนอย่างมาก และอาจเป็นจุดเปลี่ยนของการย้ายที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณท้ายชุมชนที่ถูกน้ำท่วมไปยังพื้นที่เนินเขาที่สูงกว่า อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบเดิมได้
4 โอกาส	- บริเวณพื้นที่โดยรอบชุมชนประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่น่าสนใจอยู่อีกหลายแหล่งที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ โดยพื้นที่ชุมชนมีศักยภาพที่จะสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว และการประกอบกิจกรรมได้ อีกทั้งความร่วมมือร่วมใจของคนภายในชุมชนที่อยากจะพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เป็นที่รองรับการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานราชการที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นประจำในแต่ละปี

ที่มา : จากการวิเคราะห์



โบสถ์กลางน้ำวัดพุทธเข็น



วิหารวัดป่าแดด (ใหม่)



จิตกรรมฝาผนังวัดป่าแดด

รูปที่ 7.2 แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับบริเวณพื้นที่ชุมชน

ตารางที่ 7.2 แสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนบ้านยางหลวงที่มีต่อศักยภาพความสามารถในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงภายในท้องถิ่น

ระดับความสามารถในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
สามารถพัฒนาได้อีกมาก	78	89.65
ไม่แน่ใจ	9	10.35
ไม่สามารถพัฒนาได้	0	0.00
รวม	87	100.00

ที่มา : จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 87 คน

7.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภายในพื้นที่ชุมชน

จากโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS : Greater Mekong Subregion) ที่เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ อันได้แก่ ไทย ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) โดยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ภายใต้การสนับสนุนหลักของธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB : Asian Development Bank) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตรและบริการ เพื่อสนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถรวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก

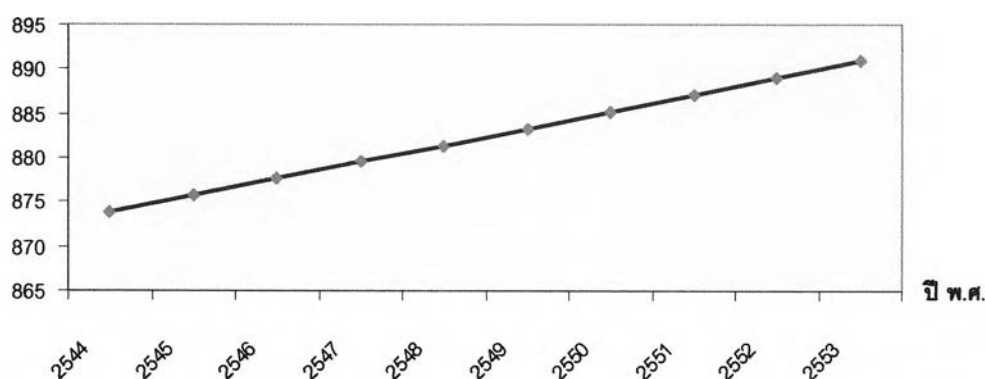
อย่างไรก็ดี แผนพัฒนาดังกล่าวหากพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดดโดยไม่เข้าถึงระบบการอยู่ของชุมชนนั้นๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ

กายภาพทั้งในระดับชุมชนไปจนถึงระดับเมืองต่างๆ ภายใต้การพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งสามารถวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ได้ดังนี้

7.2.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

จากการศึกษาถึงจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านยางหลวงในบทก่อนหน้า นี้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 – 2548 เพื่อนำมาวิเคราะห์คาดการณ์แนวโน้มจำนวนประชากรภายในหมู่บ้านยางหลวงอีก 5 ปีข้างหน้า (แผนภูมิที่ 7.1) คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2553 พบว่า จำนวนประชากรภายในหมู่บ้านจะมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของจำนวนประชากรที่ค่อยๆ เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ที่มีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป และวิธีชีวิตจากระบบสังคมเกษตรกรรมเพื่อยังชีพและการค้า อาจจะค่อยๆ ถูกกลืนไปด้วยวัตถุนิยม และค่านิยมอันมาจากการพัฒนาที่เข้ามาอย่างรวดเร็วจนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมไปในที่สุด

จำนวนประชากร (คน)



ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียนอำเภอแม่แจ่ม กรมการปกครอง

—●— ประชากรบ้านยางหลวง

แผนภูมิที่ 7.1 แสดงแนวโน้มจำนวนประชากรบ้านยางหลวงปี พ.ศ. 2544 – 2553

ถึงแม้นโยบายกระแสพัฒนาทางด้านต่างๆ ที่เข้ามาอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบันที่ค่อยๆ ส่งผลให้ชุมชนหลายแห่งในเมืองเชียงใหม่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลสำคัญภายในชุมชน ประกอบกับข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับคติความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ของคนในชุมชนส่วนใหญ่พบว่ารู้จักและเคยเข้าร่วมกิจกรรมพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนถึงร้อยละ 94.73 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์คติความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีต่างๆ ที่สืบทอดมายังรุ่นปัจจุบันพบว่าร้อยละ 100.00 ของจำนวนผู้ตอบแบบทั้งหมดยังคงต้องการให้มีการอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้เพื่อถ่ายทอดไปยังลูกหลานรุ่นต่อไป

ตารางที่ 7.3 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อคติความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีในการอนุรักษ์ชุมชนชาวไถยวนบ้านยางหลวง

คติความเชื่อ / ค่านิยม / ประเพณี	รู้จัก		ไม่รู้จัก		เคยเข้าร่วม		ไม่เคยเข้าร่วม		ควรอนุรักษ์		ไม่ควรอนุรักษ์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. พิธีไล่คนเกิด	71	81.61	16	18.39	71	81.61	16	18.39	87	100.00	0	0.00
2. พิธีตัดเกิด หรือปัดรังควาน	80	91.95	7	8.05	80	91.95	7	8.05	87	100.00	0	0.00
3. พิธีล่องสังขาร	87	100.00	0	0.00	87	100.00	0	0.00	87	100.00	0	0.00
4. พิธีดำหัวคนเฒ่าคนแก่	87	100.00	0	0.00	87	100.00	0	0.00	87	100.00	0	0.00
5. พิธีขอมสวຍ	85	97.70	2	2.30	85	97.70	2	2.30	87	100.00	0	0.00
6. พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่	84	96.55	3	3.45	84	96.55	3	3.45	87	100.00	0	0.00
7. พิธีบูชาเทียน	86	98.85	1	1.15	86	98.85	1	1.15	87	100.00	0	0.00
8. การดักข้าวล้นบาตร	79	90.80	8	9.20	79	90.80	8	9.20	87	100.00	0	0.00
9. ประเพณีตานข้าวใหม่	84	96.55	3	3.45	84	96.55	3	3.45	87	100.00	0	0.00
10. ประเพณีตานก๋วยสลาก	84	96.55	3	3.45	84	96.55	3	3.45	87	100.00	0	0.00
11. คดีเกี่ยวกับการตาย	75	86.21	12	13.79	75	86.21	12	13.79	87	100.00	0	0.00
12. ประเพณีจลกฐิน	87	100.00	0	0.00	87	100.00	0	0.00	87	100.00	0	0.00
เฉลี่ยรวม	989	94.73	55	5.27	989	94.73	55	5.27	87	100.00	0	0.00

ที่มา : จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 87 คน

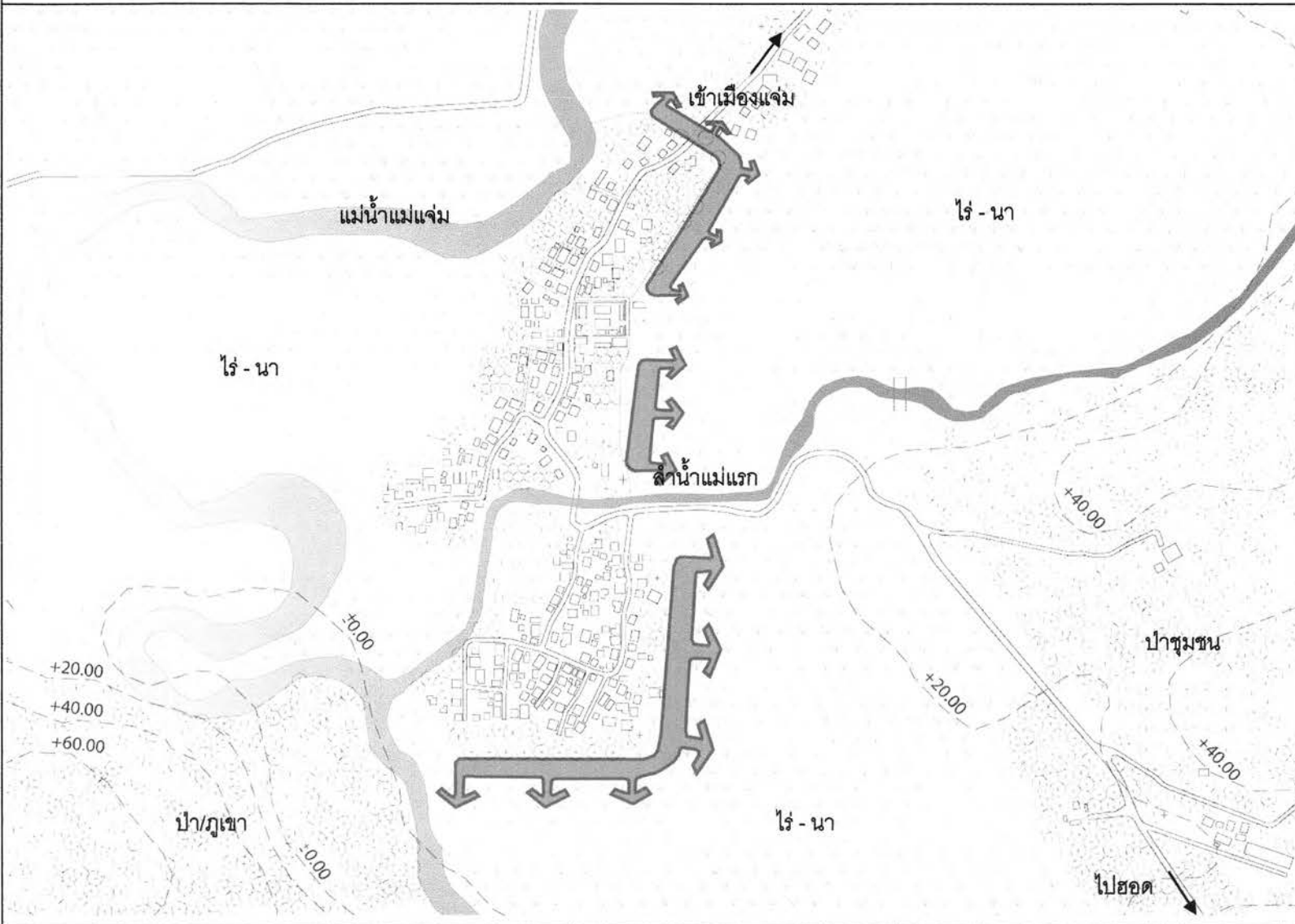
ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสังคมชาวไถยวนบ้านยางหลวงยังคงมีวิถีชีวิตที่แน่นอนอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถึงแม้จะมีแค่บางส่วนที่ไม่รู้จักและไม่เคยเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ เพียงแค่ร้อยละ 5.27 แต่ก็ยังรู้ว่าพิธีกรรมและประเพณีเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางสังคมและกระทำกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จึงต้องการให้มีการอนุรักษ์รักษาความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี เอาไว้สืบต่อไป

7.2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ

จากข้อมูลจำนวนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าร้อยละ 95.76 เห็นควรที่จะให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพภายในชุมชน โดยเฉพาะ วัดยางหลวง หอเสื้อเมือง ป่าชุมชน แม่น้ำแม่แจ่มและลำน้ำแม่แรก ถึงร้อยละ 100.00 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันคนในชุมชนเริ่มตระหนักถึงปัญหาการลดลงของป่าชุมชน เพราะในปีที่ผ่านมาบริเวณท้ายชุมชนโดนผลกระทบจากพายุจนเกิดน้ำท่วม ส่งผลให้อาคารบ้านเรือนหลายหลังต้องอพยพและย้ายถิ่นฐานไปปลูกสร้างบ้านเรือนใหม่บริเวณที่ทำกินบนเนินเขาทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน สำหรับบางส่วนที่มีความไม่แน่ใจต่อการอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ที่พบมีจำนวนร้อยละ 2.48 ของจำนวนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามเพียงบางกลุ่มเห็นว่าไม่สมควรให้อนุรักษ์พื้นที่เหล่านี้ร้อยละ 1.77 ของจำนวนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งจะเห็นได้จากเหตุการณ์น้ำท่วมหมู่บ้านที่เกิดขึ้น ทำให้คนในชุมชนรู้สึกและตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของตนแทบทุกคน

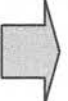
แต่จากความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนบ้านยางหลวงที่มีต่ออาคารสาธารณะเพื่อการพักผ่อนที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชน ส่วนใหญ่พบว่าร้อยละ 52.87 ของจำนวนเฉลี่ยผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดยังรู้สึกไม่เพียงพอต่อสิ่งก่อสร้างอาคารประเภทนี้อยากจะมีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอยากให้มีจำนวนของ Home Stay ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 60.92 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมาอยากให้มีรีสอร์ท หรือบ้านพักตากอากาศเกิดขึ้นเป็นจำนวนร้อยละ 49.43 และโรงแรมเป็นลำดับสุดท้าย ร้อยละ 48.28 ในขณะที่จำนวนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 42.53 รู้สึกว่าสิ่งก่อสร้างอาคารที่เกิดขึ้นประเภทนี้เพียงพอแล้วสำหรับความต้องการของชุมชน และร้อยละ 4.60 รู้สึกว่าไม่สมควรให้มีสิ่งก่อสร้างประเภทนี้เกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแนวโน้มที่อาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของรูปแบบการใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพิจารณาร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนักลงทุนหรือคนในชุมชน เพราะการพัฒนาที่ไม่เข้าถึงระบบการอยู่ของคนในชุมชนอาจส่งผลให้เกิดการสูญเสียคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไถยวนบ้านยางหลวงก็เป็นได้

แผนที่ 7.4 แสดงแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน



การอนุรักษ์ชุมชนชาวไตยวน
บ้านยางหลวง จังหวัดเชียงใหม่



สัญลักษณ์ :
 ทิศทางการขยายตัว
ของชุมชน

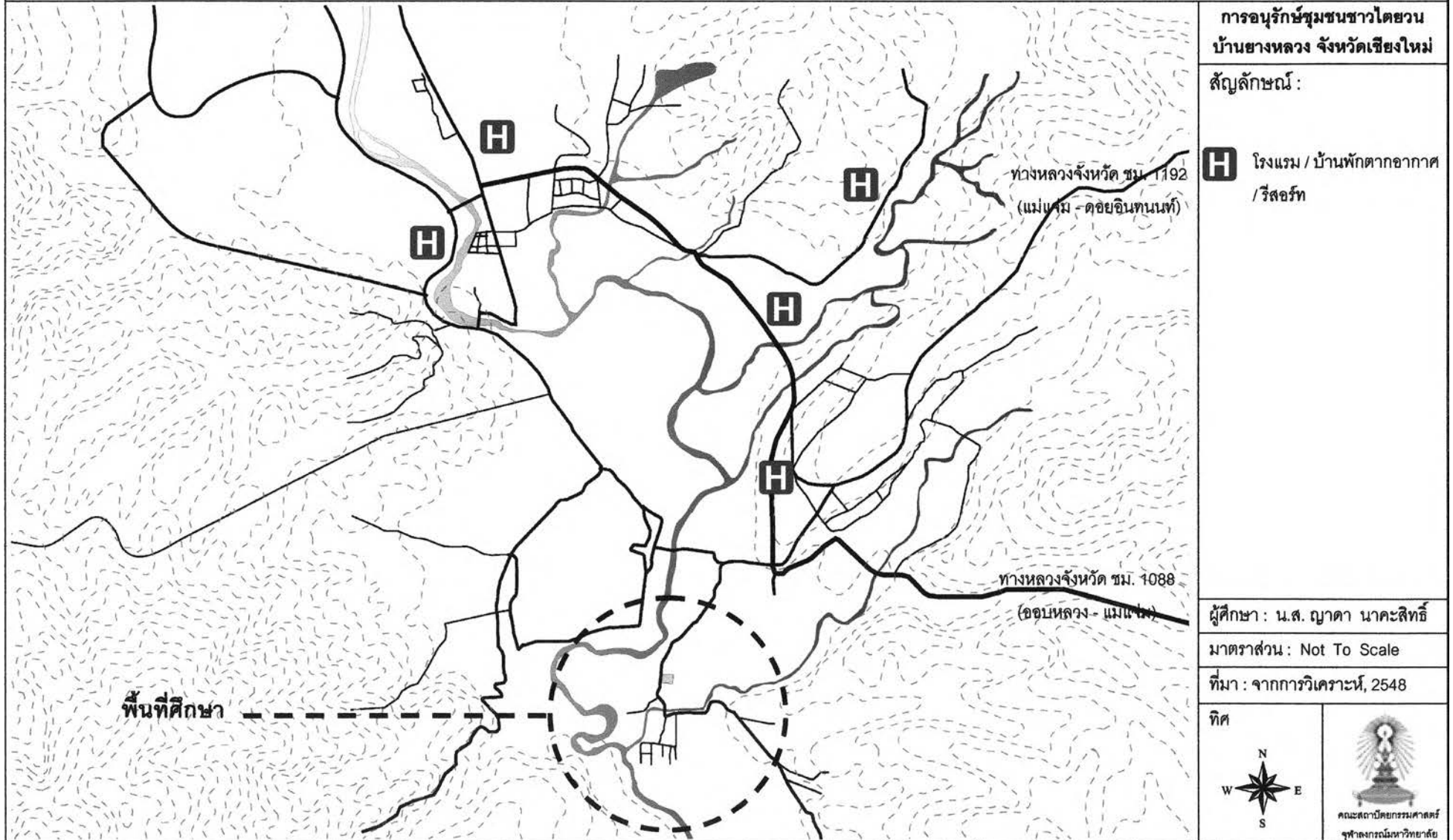
ผู้ศึกษา : น.ส. ญาดา นาคะสิทธิ์

มาตราส่วน : Not To Scale

ที่มา : จากการวิเคราะห์, 2548



แผนที่ 7.5 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของอาคารสาธารณะเพื่อการพักอาศัยที่ปรากฏอยู่โดยรอบพื้นที่ชุมชน



การอนุรักษ์ชุมชนชาวโตยวน
บ้านยางหลวง จังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์ :

H โรงแรม / บ้านพักตากอากาศ / รีสอร์ท

ผู้ศึกษา : น.ส. ญาดา นาคะสิทธิ์

มาตราส่วน : Not To Scale

ที่มา : จากการวิเคราะห์, 2548





รูปที่ 7.3 อาคารสาธารณะเพื่อการพักอาศัยที่มีอยู่โดยรอบพื้นที่ชุมชน

ตารางที่ 7.4 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์องค์ประกอบที่มีคุณค่าทางภาพภายในพื้นที่ชุมชน

องค์ประกอบที่มีคุณค่าทางภาพภายในพื้นที่ชุมชน	ควรอนุรักษ์		ไม่แน่ใจ		ไม่ควรอนุรักษ์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. วัดยางหลวง	87	100.00	0	0.00	0	0.00
2. หอเสื้อเมือง (หอหลวง)	87	100.00	0	0.00	0	0.00
3. หอเสื้อบ้าน	83	95.40	4	4.60	0	0.00
4. ป่าชุมชน	87	100.00	0	0.00	0	0.00
5. ฝายหมู่บ้าน	81	93.10	1	1.15	5	5.75
6. ลำนน้ำแม่แรก	87	100.00	0	0.00	0	0.00
7. แม่น้ำแม่แจ่ม	87	100.00	0	0.00	0	0.00
8. เรือนพันถิ่น	80	91.95	2	2.30	5	5.75
9. ฝูงข้าว	85	97.70	1	1.15	1	1.15
10. บ่อน้ำบริเวณบ้าน	84	96.55	2	2.30	1	1.15
11. หอผีปู่ย่า	79	90.80	4	4.60	4	4.60
12. แล่งวัวควาย	76	87.36	7	8.05	4	4.60
13. บริเวณทอผ้า	80	91.95	7	8.05	0	0.00
เฉลี่ยรวม	1083	95.76	28	2.48	20	1.77

ที่มา : จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 87 คน

ตารางที่ 7.5 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความคิดเห็นต่อสิ่งก่อสร้างอาคารสาธารณะเพื่อการพักอาศัยที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชน

สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชน	เพียงพอ		ยังไม่เพียงพอ		ไม่สมควรให้มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. โรงแรม	39	44.83	42	48.28	6	6.90
2. รีสอร์ท หรือบ้านพักตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว	39	44.83	43	49.43	5	5.75
3. Home Stay	33	37.93	53	60.92	1	1.15
เฉลี่ยรวม	111	42.53	138	52.87	12	4.60

ที่มา : จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 87 คน

7.2.3 สรุปแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และทางด้านกายภาพ

จากวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอำเภอแม่แจ่มและนโยบายที่ผลักดันกระแสการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นไปในรูปแบบทางการค้าและการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค ซึ่งส่งผลให้ค่านิยมและกระแสนิยมเริ่มเข้ามาภายในชุมชน เช่น คนบางกลุ่มที่เข้าไปทำงานหรือเข้าไปเรียนภายในเมืองแล้วรับเอาค่านิยมวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาในชุมชน ทำให้คนกลุ่มนี้บางส่วนเริ่มไม่ค่อยเข้าใจถึงรูปแบบคตินิยมเชื่อ ค่านิยม และประเพณีอย่างแท้จริงในสมัยก่อนว่าทำไปทำไม มีการประกอบพิธีกรรมไปเพื่ออะไร หรือรูปแบบพิธีกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งมาในยุคปัจจุบันที่ความเจริญทางเทคโนโลยีและค่านิยมสมัยใหม่เข้ามาผ่านทางโทรทัศน์ได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางด้านคตินิยมเชื่อ ค่านิยม และประเพณีในสมัยก่อนเริ่มเลือนหายไป แต่ในขณะเดียวกันก็มีกลุ่มคนบางส่วนที่ต้องการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนทางด้านเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีภายในท้องถิ่นให้เป็นไปในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมโดยหวังให้เกิดการกระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น และมีความต้องการทางด้านถาวรวัตถุในสมัยนิยมมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างโรงแรม รีสอร์ท บ้านพักตากอากาศ หรือ Home Stay ให้มีเพิ่มมากขึ้นในชุมชน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจทางการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคตได้และอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบมาช้านาน

7.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน

จากการที่ชุมชนชาวไตยวนบ้านยางหลวงเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแจกเช่นชาวไตยวนในอดีต ประกอบกับองค์ประกอบโครงสร้างทางกายภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดกิจกรรมการใช้พื้นที่ของคนในชุมชนจนถ่ายทอดออกมาเป็นวิถีชีวิตของสังคมเกษตรกรรม อันประกอบไปด้วย พื้นที่เกษตรกรรมที่โอบล้อมกลุ่มบ้านโดยมีพื้นที่ทางการเกษตรที่เชื่อมต่อกับป่าชุมชน หรือป่าแพะอันเป็นป่าต้นน้ำลำธาร และแหล่งหาอาหารเพื่อการยังชีพของคนในหมู่บ้านที่มีมาตั้งแต่อดีต ภายใต้คตินิยมเชื่อที่เคารพต่อธรรมชาติจนทำให้เกิดภูมิปัญญาในการนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาใช้เพื่อเข้าสู่พื้นที่ไร่นาอันเป็นหัวใจสำคัญของสังคมเกษตรกรรมจนก่อให้เกิดการทำระบบเหมืองฝายขึ้นสำหรับหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นภายในหมู่บ้าน ส่งผลให้เกิดการขยายที่ดินทำกินโดยขาดความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศที่มีอยู่ภายในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาในการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบเฉพาะทางการตั้ง

ถิ่นฐานของชาวไทยวน และจากการขยายที่ดินทำกินโดยการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ส่งผลกระทบต่อให้ในรอบ 2-3 ปีที่ผ่านมา ชุมชนถูกน้ำป่าที่ไหลเชี่ยวลงมาจากดอย อินทนนท์นำพาดินโคลนจำนวนมากเข้ามาทับถมภายในบริเวณพื้นที่ด้านท้ายชุมชนสร้างความเสียหายให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้บางครัวเรือนต้องอพยพและย้ายถิ่นฐานไปปลูกสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่บริเวณที่ทำกินบนเนินเขาทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ซึ่งในการอพยพย้ายถิ่นฐานไปยังบริเวณเนินเขาก็เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียรูปแบบและเอกลักษณ์ทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวไทยวนในอดีตได้เช่นกัน นอกจากนี้รูปแบบและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมก็เช่นเดียวกันที่ในปัจจุบันค่านิยมสมัยใหม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการก่อสร้างรูปแบบอาคารโดยนิยมหรือถอนอาคารเรือนพื้นดินที่มีมาแต่เดิมแล้วทำการก่อสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่โดยมีลักษณะเป็นเรือนชั้นเดียวหรือสองชั้นที่ใช้วัสดุเป็นคอนกรีตเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับงบประมาณที่ใช้ในการอนุรักษ์เรือนพื้นดินที่มีอยู่แต่เดิมต้องใช้งบประมาณที่สูงเพื่อที่จะให้เข้ากับรูปแบบเดิมๆ ไปได้ทั้งหมด หากทำได้ก็คงเป็นเพียงแค่บางส่วน ซึ่งโดยรวมชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนเพื่อให้คงอยู่ต่อไปโดยควบคู่ไปกับการพัฒนาที่เหมาะสม



พื้นที่บริเวณท้ายหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากภัยน้ำท่วม



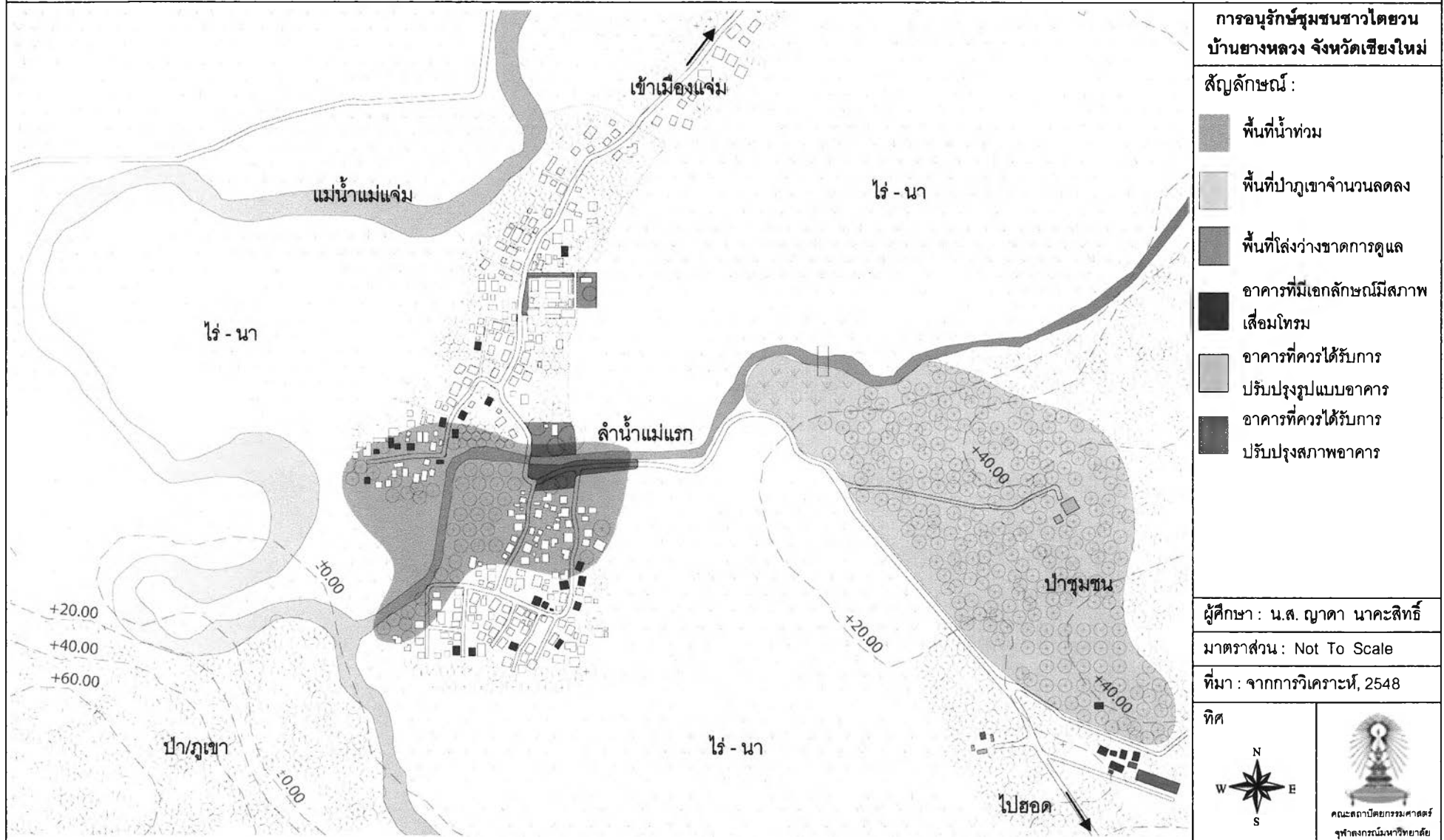
พื้นที่โล่งว่างขาดการพัฒนา



การลดลงของจำนวนป่าไม้ / ป่าชุมชนภายในพื้นที่

รูปที่ 7.4 สภาพปัญหาทางกายภาพที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน

แผนที่ 7.6 แสดงปัญหาทางกายภาพที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชน



ตารางที่ 7.6 ตารางสรุปศักยภาพ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

ประเด็นสรุป	รูปแบบและลักษณะที่เกิดขึ้นภายในชุมชน
1 ศักยภาพของชุมชนและเมืองแม่แจ่ม	<p>- เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่เด่นชัดในรูปแบบและลักษณะทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวไตยวนแรกเริ่มในอดีต ภายใต้สภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สมบูรณ์ จนเชื่ออำนาจให้เกิดเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่งดงาม ชักทั้งพื้นที่โดยรอบชุมชนและเมืองแม่แจ่มยังประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นจนสามารถรองรับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ประกอบกับความคิดเห็นของคนในชุมชนส่วนใหญ่ที่มีแรงผลักดันในการที่จะอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเริ่มจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก ที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอำเภอแม่แจ่ม</p>
2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน	<p>- จากโครงการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคสุมาตรา-น้ำโขง (GMS) ในปัจจุบันที่กำลังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยภายนอกส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความคิดความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยก่อนของชุมชนเริ่มที่จะเลือนหายไปจากคนรุ่นใหม่ที่ได้รับเอากระแสบริโภคนิยม และวัตถุนิยมเข้ามาในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันคนรุ่นก่อนๆ ยังต้องการใช้ความมีเอกลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีภายในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม และเกิดการกระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเมือง โดยมีความต้องการทางด้านถาวรวัตถุในสมัยนิยมมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างโรงแรม รีสอร์ท หรือ Home Stay ให้มีเพิ่มมากขึ้นในชุมชน ซึ่งโดยภาพรวมของชุมชนเป็นชุมชนที่มีการแปรเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติของชีวิต และการอยู่เป็นสิ่งที่ปกติสำหรับความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากพัฒนาโดยไม่เข้าถึงระบบการอยู่และระบบนิเวศที่มีคุณค่าของเดิมเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพิจารณาาร่วมกัน</p>
3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน	<p>- สภาพปัญหาทางด้านกายภาพภายในชุมชนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ที่มุ่งเน้นต่อการพัฒนาโดยขาดความคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาภายหลังดังเช่นที่ชุมชนบ้านยางหลวงโดนผลกระทบจากการก่อสร้างถนนทางหลวงจังหวัดสวาย ออบหลวง-แม่แจ่ม โดยผลกระทบที่ว่่านั้นคือการโค่นล้มต้นไม้บริเวณป่าเขาเพื่อตัดถนนซึ่งดินและต้นไม้ที่ถูกโค่นล้มได้ลงมาปิดทับลำราง ลำเหมือง ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่มากขึ้นภายในชุมชนจนต้องขยายที่ทำกินออกไป แล้วเกิดการบุกรุกป่าชุมชนในที่สุด ด้วยปัจจัยทั้งสองประการที่ส่งผลให้พื้นที่บริเวณท้ายหมู่บ้านได้รับความเสียหายอย่างหนักจากน้ำป่าที่ไหลเข้าท่วมในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวทำให้บางครอบครัวต้องอพยพครัวเรือนไปปลูกสร้างบ้านเรือนบนเนินเขาที่ทำกิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสูญเสียคุณค่าและเอกลักษณ์ทางการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวไตยวน</p> <p>- ปัญหาพื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญต่อการอนุรักษ์ชุมชนอีกประเด็นหนึ่ง คือ การที่คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่รวมถึงการอนุรักษ์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นที่มีอยู่แต่เดิมภายในหมู่บ้าน ซึ่งในปัจจุบันได้ลดน้อยถอยลงเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญทางงบประมาณที่ใช้ในการอนุรักษ์เรือนต่างๆ ให้คงเดิม</p>

ที่มา : จากการวิเคราะห์